

Akademie výtvarných umění v Praze

Studijní program Výtvarná umění

Ateliér Intermediální tvorby 2 / škola Dušana Zahoranského a Pavly Scerankové

DIPLOMOVÁ PRÁCE

AirBreath

Vypracoval: Oleksandr Martsynyuk

Vedoucí diplomové práce: Dušan Zahoranský, Pavla Sceranková

Oponent diplomové práce: Marek Delong

Akademický rok 2020/2021

Instalace objektů v praktické části mé diplomové práce napřímo vychází z krátké autorské povídky, proto považuji za nezbytné ji vložit i do obhajoby.

AirBreath

Vždy jsem se domníval, že těžká práce, pot na čele a popraskaná kůže na rukou s hlinou pod nehty, kterou nejde odstranit tou nejpreciznější manikúrou, mě vždy uživí. Nikdy jsem neprahnul po životě ve velké komunitě, kde bych měl příjemně vypořádané ergonomické křeslo pro zpracování a distribuci dát. Křesel jsem vystřídal nemálo a tato zkušenost mě přiměla k mému finálnímu rozhodnutí – k asketismu a opracovávání půdy. Ke zvolené profesi jsem sice hlubší vztah neměl, ale choval jsem k ní vždy přátelskou úctu. Naše přátelství mělo ambivalentní parametry a přizpůsobovalo se finálnímu objemu úrody, kterou jsem dokázal vyprodukovat. Přelívající se sezóny na samotě ve mě vytvořili pevnou nit, která ale místy nestačila na obvázání krvavých mozolů. Vždy jsem o svůj zevnějšek důkladně pečoval. Během slunovratu jsem vynechával každou druhou porci chmele, abych nadměrně nepřevyšoval denní dávku kalorií. I přes veškeré mé úsilí, se těžká práce na poli, s každým rokem více a více vepisovala do mých dlouhých prstů s měkkými polštářky, které se transformovaly do mohutných červených tubusů. Nehledě na estetické iluze, kterých jsem se již dávno vzdal, svojí funkci přestávala plnit i kaštanová lázeň na vedrem znavené končetiny.

Proto robotizovanou agrární výpomoc vnímám jako nezbytnou součást mého povolání. Asistentů bylo několik a ke každému z nich jsem si vypěstoval hluboký vztah doprovázený denními rituály. Pro čtenáře této zprávy považuji za zbytečné se pouštět do popisu mých osobních preferencí, ale jen informativně popíšu jednoho po druhém. Jako první z účinkujících nastupoval opěrný vyřimovač, který se fixoval každé ráno na moje tělo a následně dopomáhal jakémukoliv pohybu torza. Unisexový korzet se vždy adjustoval nositeli nehledě na jeho fyzické parametry, což přišlo vhod při změně objemu úrody.

Dalším módním doplňkem v mém vlastnictví byly orací boty, které při sundání měly automatický režim. Tuto funkci jsem využíval i v rekreačních cílech, v podobě mini závodů v obdělávání půdy – ty jsem většinou prohrával a boty v půlce vypínal. Prohry jsem sice nikdy nepřijal, ale většinou jsem přistoupil na remízu, abych v očích rozhodčího nebyl za úplného chamtivce. Verdikt a výsledné skóre nám vynášel mlčky a bez pohybu pouhým pozorováním polní strašák. Byla to zastaralá technologie z dob mládí mého otce, kterou se mi po několika seancích podařilo restaurovat. Jeho primární funkcí bylo pozorování klimatických odchylek a následná adjustace zaprogramovaného dodávání živin. Pod povrchem mého skromného pole je vygenerován elaborátní systém vláknin vizuálně připomínající kořeny vysokého dubu. Němý pozorovatel se tím pádem stával nejen vizuálně centrální postavou, ale i místem odkud proudí energie pro porosty.

Za původní funkci, ve formě odhánění zvířat, zodpovídal integrovaný zvukový čip s malou interní pamětí. Když senzory zachytily živý organismus, který neodpovídal mým proporcím, spustila se první frázová fáze s odhánějícími výkřiky. Ve fázi druhé se zapíнал nepřijemný alarm, který měl za cíl vzbudit mě, pokud zvíře na poli setrvalo. Čtvrtým rokem soužití, s mým agrárním ekosystémem, jsem sbíral letní úrodu sluncem do červena nasycených rajčat. Oči jsem měl plné mžitek od sluníčka. Pokaždé když jsem se natahoval pro další rajče, kromě fleku, jsem registroval i siluety mých spolupracovníků.

- 52 rajčat

ozvalo se zpoza mých zad – echová vlna ve mě rozproudila každý receptor. S akrobatickou přesností jsem vykonal rychlou rotaci a přistál na záda do měkké hlíny smíchané s rajčatovou šťávou. Čerstvě rozmíchaný kompot mě příjemně hydratoval. Viděl jsem proplouvat mraky a interní chvilka klidu mi napovídala, že bych v té vaně chtěl zůstat.

- 52 rajčat
- 15:34

se ozvalo znovu a nově přidaná informace mě dirigovala lázeň opustit. Po zvednutí jsem rychle přepočítal počet rajčat v košíku a šel ke strašákovi.

- Je tam 51 kusů, máš mylné skóre.

S odpovědí nijak nespěchal, ani jsem ji neočekával.

- 52 rajčat
- 15:41
- Teplota ovzduší stoupa

Půda zavibrovala a nadzvedla se se mnou o 10 centimetrů, v místě kde jsem stál. Jeho umělý postoj s na mrtvo fixovanou tváří mě nesmírně iritoval. Díval jsem se do prázdných otvorů, které měly znázorňovat oči. Zkapalněná rosa v jeho duté hlavě tančila v slunečních paprscích společně s mým odrazem. Iritoval mě i ten odraz. Moje mimika byla tuhá, tichá, snažící se o mimiku jeho staticky vymodelovaného úšklebu.

- 51 rajčat, V koši je 51 rajčat. Nebude tam dneska ani o jedno více.

Strašák

- 52 rajčat
- 15:50
- Teplota ovzduší stoupá.
- Vlhkost ovzduší klesá.

Nekontrolovatelné bělmo projelo celým mým tělem. Vytrhával jsem z jeho korpusu drát za drátem, se slastí, kterou jsem nepocítil během ani jedné úrody na tomto poli. Když jsem ucítil studený dotek kovových zdí jeho interiéru ponechal jsem rytmického záchvatu a sedl si do hlíny zaseté širokým, umělo barevným spektrem. Mraky pokračovali dál, dráty hydratovali pouze uvnitř. Poté jsem se v klidu vrátil do své chajdy, po cestě jsem stále cítil chvění země, možná jsem tu byl příliš dlouho. Zanechávám tento report pro dalšího asketu a odcházím na jih k moři. Doufám, že staré sítě jsou stále pevné, dávno jsem necítil mořský vánek.

Má tvorba od samého počátku byla úzce spjata s technologií. Přistupuji k ní jako k přirozenému způsobu uměleckého vyjadřování. Dost často se v mých pracích stává i nezbytným hybatelem pozadí celého děje. Nestavím se vůči ní do vyhraněné pozice, spíše se snažím ambivalentně reagovat na jednotlivé aspekty. Svými pozorovacími schopnostmi a nezaujatostí v této tématice mi přijde velmi sympatický britský umělec a autor James Bridle se svoji knížkou „Temné zítřky“, ačkoliv název může vyznít poměrně katastroficky, dost střízlivě hledá protipóly technologií od doby vzniku prvních počítačů až po současnost. Uvádí například komplexní navigační systémy, které akcelerují letadlovou dopravu a umožňují nám rychlé přemísťování, zároveň však také zrychlují celosvětovou enviromentální krizi.

Filozof Timothy Morton nazývá globální oteplování „hyperobjektem“. Jsou to objekty, které nás obklopují každý den a v některých případech i limitují, nejsme je však schopni napřímo vnímat, protože jsou pro lidské kognitivní schopnosti doslova příliš velké. Můžeme je však pozorovat skrze jejich otisky v dalších jevech jako jsou tající ledovce, počasí atd. Technologie také ovlivňuje procesy v našem podvědomí. Komputační uvažování se stává běžnou součástí i nás samotných, redukuje svět na binární kód rychlých odpovědí.

Ve své diplomové práci se však nezaobírám jednotlivou technologií a jejím dopadem. Volně přetvářím výše zmíněné příklady vlivů do fiktivní povídky, kde hlavní hrdina zažívá emoční katarzi při konfrontaci s neobjasněným chováním alternativního stroje. Záměrně se vyhýbám detailnímu popisu prostředí a spíše se zaměřuji na pocity vypravěče, které zároveň vnímám jako důležitou složku evokující zdání mystičnosti. Navrácení technologií magické aury, pro mě znamená vytvoření nové citlivosti vůči ní, která podrývá nálepku samozřejmostí a umožňuje detailní pohled na její dopady. Zvolil jsem agrární tematiku, protože životní půda mi je blízká, zároveň se na poli od pradávna krystalizuje vztah mezi nástrojem, člověkem a přírodou.

Na rozdíl od mých předešlých prací, kdy jsem pracoval převážně s 3D videem nebo grafikou, která byla následně zasažena do reálného prostoru pomocí instalace, jsem se během diplomové práce rozhodl proexperimentovat s 3D tiskem a více objemovou tvorbou. Pro mě zcela nový způsob, který nevnímám jako zkratku, ale onen magický šestiprst.

Zdroje:

James Bridle: Temné zítřky, 2020, Host, Praha, přeložil Petr Ondráček

Timothy Morton: Hyperobjects : Philosophy and Ecology after the End of the World, 2013, University of Minnesota Press, Minnesota

Lev Manovich: Software Takes Command, 2013, Bloomsbury Publishing, London

Michail Michajlovič Bachtin: Francois Rabelais a lidová kultura středověku a renesance, 2007, Argo, Praha, přeložil Jaroslav Kolár